

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

www.gdos.gov.pl

Prawo Unii Europejskiej w zakresie inwazyjnych gatunków obcych

Współfinansowano w ramach projektu nr POIS.02.04.00-00-0100/16 pn. *Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną* ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko 2014-2020.

Ewa Pisarczyk
Departament Zarządzania
Zasobami Przyrody
Generalna Dyrekcja Ochrony
Środowiska, 13.12.2107

Prawo UE

- Rozporządzenie o inwazyjnych gatunkach obcych

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań **zapobiegawczych** i **zaradczych** w odniesieniu do **wprowadzania** i **rozprzestrzeniania** inwazyjnych gatunków obcych - wejście w życie **1.01.2015**

- Lista inwazyjnych gatunków obcych uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii

Rozporządzenia wykonawcze Komisji:

- 1) nr 2016/1141 - wejście w życie **3.08.2016**
- 2) nr 2017/1263 - wejście w życie **2.08.2017** (jedynie włączenie jenota na listę stosuje się od 2.02.2019)
- 3) projekt kolejnego rozszerzenia listy UE – głosowanie **II kw. 2018**
- 4) możliwość składania propozycji nowych gatunków - do **10.02.2018**

Dodatkowe rozporządzenia techniczne

- **Format raportu 6-letniego składanego do KE**

Rozporządzenie wykonawcze Komisji nr 2017/1454 określające techniczne wzory sprawozdań składanych przez państwa członkowskie

- **Format zezwolenia na czynności zakazane**

Rozporządzenie wykonawcze Komisji nr 2016/145 przyjmujące format dokumentu służącego za dowód udzielenia zezwolenia przez właściwe organy państw członkowskich, umożliwiające ośrodkom prowadzenie niektórych działań dotyczących inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii

Wyłączenie

- gatunki **zmieniające naturalny zasięg bez interwencji człowieka** w odpowiedzi na zmiany warunków ekologicznych i zmiany klimatu, np. *szakał złocisty w Polsce*;
- **organizmy zmodyfikowane genetycznie**;
- **patogeny wywołujące choroby zwierząt**;
- **prawo fitosanitarne** - organizmy szkodliwe wymienione w załączniku I lub II do dyrektywy 2000/29/WE oraz organizmy szkodliwe, w odniesieniu do których zostały przyjęte środki zgodnie z dyrektywą, np. *węgorek sosnowiec* z Japonii;
- gatunki wymienione w załączniku IV do rozporządzenia (WE) nr 708/2007, jeśli są stosowane w **akwakulturze**, np. *amur biały, karp*;
- **drobnoustroje** wytwarzane lub przywożone w celu wykorzystania w **środkach ochrony roślin**, które już uzyskały zezwolenie lub są obecnie oceniane zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1107/2009;
- **drobnoustroje** wytwarzane lub przywożone w celu wykorzystania w **produktach biobójczych**, które już uzyskały zezwolenie lub są obecnie oceniane zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 528/2012.

Nowe definicje – przykłady

- **gatunek obcy** oznacza:
 - każdego **żywego osobnika** gatunku, podgatunku **lub niższego taksonu** zwierząt, roślin, grzybów lub **drobnoustrojów**
 - wprowadzonego poza jego **naturalny zasięg**
 - wszelkie części, gamety, nasiona, jaja lub diaspory tych gatunków, jak również hybrydy, odmiany lub rasy **zdolne do przeżycia i rozmnażania**
- **inwazyjny gatunek obcy** oznacza gatunek obcy, którego wprowadzenie lub rozprzestrzenianie się zagraża - jak stwierdzono - **różnorodności biologicznej** i powiązanym **usługom ekosystemowym** lub oddziałuje na nie w niepożądany sposób;

Fot. Wiewiórka szara (David Iliff, Wikimedia Commons)

Wykaz IAS stwarzających zagrożenie dla Unii

Komisja aktualizuje listę co 6 lat lub na wniosek państwa

Kryteria:

- obce na terytorium Unii,
- mogą stworzyć zdolną do przeżycia populację i rozprzestrzenić się w 1 regionie biogeograficznym wspólnym dla przynajmniej 2 państw lub w 1 podregionie morskim,
- mogą mieć znaczne niepożądane oddziaływanie na różnorodność biologiczną lub powiązane usługi ekosystemowe, a także na zdrowie ludzkie lub gospodarkę,
- wymagane są skoordynowane działania na szczeblu unijnym,
- włączenie do wykazu unijnego będzie skuteczne.

Ocena ryzyka

- dla każdego gatunku
- jest to szczegółowe opracowanie w języku ang. zawierające:
 - opis gatunku
 - stan rozmieszczenia w Unii i krajach sąsiadujących
 - opis dróg rozprzestrzeniania się
 - ocena wpływu gatunku na rodzime gatunki, siedliska, gospodarkę, człowieka
 - ...

Oceny ryzyka dostępne są na stronie: <https://circabc.europa.eu/>.

W kategorii: Komisja Europejska>Environment>Scientific Forum on Invasive Alien Species>Biblioteka.

Zakazy dla gatunków UE

- wprowadzania na terytorium Unii, w tym przemieszczania tranzytem pod nadzorem celnym;
- przetrzymywania, w tym w obiekcie izolowanym;
- hodowania (*bred*), w tym w obiekcie izolowanym;
- przywożenia do Unii, wywożenia z Unii lub przemieszczania w granicach Unii **z wyjątkiem transportu gatunków do obiektów w związku z ich eliminacją**;
- wprowadzania do obrotu;
- **wykorzystywania** lub wymieniania;
- **zezwalania na ich rozmnażanie**, hodowli/chowu (*grown*) lub uprawy, w tym w obiekcie izolowanym;
- uwalniania do środowiska.

podkreślenie – brak możliwości wydania zezwolenia na czynność
niebieski kolor – zakazy inne niż w ustawie o ochronie przyrody

Zezwolenia

Tylko:

- I. dla ośrodków w celu umożliwienia prowadzenia **badan naukowych** lub **ochrony ex situ** IAS UE
- II. do produkcji do celów naukowych oraz późniejszego zastosowania **do celów medycznych** - w przypadku gdy jest to nieuniknione ze względu na postępy w dziedzinie zdrowia ludzkiego
- III. ze względu na **nadrzędny interes publiczny**, w tym względy społeczne lub gospodarcze – po uzyskaniu **upoważnienia Komisji**, za pośrednictwem państwa

Warunek:

- działania prowadzone będą w **obiektach izolowanych** (m.in. wykwalifikowany personel, protokoły obsługi pomieszczeń, znakowanie lub w inny sposób identyfikowanie zwierząt, system ciągłego nadzoru, plan awaryjny, kontrole organów, ..)

Inne zasady:

- ✓ zezwolenie stale towarzyszy okazowi (Komisja określiła jego format);
- ✓ informacje o wydanych zezwoleniach będą udostępniane w internecie;

Współpraca regionalna

- **gatunki UE** - państwa dołożą wszelkich starań, aby zapewnić ścisłą koordynację z zainteresowanymi krajami, też trzecimi
- **gatunki krajowe** – państwa MOGĄ zidentyfikować „krajowe” gatunki, które wymagają współpracy regionalnej – pomiędzy krajami
- **Komisja** na wniosek państw może koordynować współpracę oraz nakazać tym krajom np. stworzenie planu działań, usuwanie gatunku

Plany działania dla dróg rozprzestrzeniania się

- drogi **niezamierzonego** wprowadzania i rozprzestrzeniania
- państwa opracowują **wszechstronną analizę** w ciągu 1,5 r. od ustanowienia listy UE
- po 3 latach od ustanowienia listy UE państwa przyjmują **plan działania dla priorytetowych dróg**, w tym harmonogram, środki, kodeksy dobrych praktyk, itp.
- zapewnienie udziału społeczeństwa przy jego tworzeniu
- mogą być skoordynowane regionalnie
- co 6 lat przegląd planów działań

Kontrole urzędowe

- ✓ towary przywożone do UE podlegają **kontroli urzędowej** pod kątem obecności IAS UE
- ✓ Komisja opracuje wytyczne i programy szkoleniowe m.in. by ułatwić wykrywanie gatunków w towarach

System nadzoru

- państwa tworzą system nadzoru w ciągu 1,5 roku od przyjęcia listy UE
- aktualne **rozmieszczenie** gatunków UE
- wsparcie **przy szybkim wykrywaniu** nowych stanowisk w kraju lub jego części
- ewentualnie **monitoring** usuwania gatunków
- powinien wykorzystywać **istniejące systemy dot. raportowania** o stanie siedlisk i gatunków chronionych, wód śródlądowych i morskich, oraz informacje z **badań, monitoringu**, itp.
- państwa informują **Komisję i państwa UE** o wczesnym wykryciu wprowadzenia lub obecności gatunku w kraju lub w jego części za pośrednictwem portalu EASIN

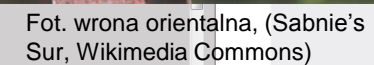
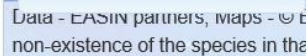
System informacyjny EASIN

Stworzony przez KE, <https://easin.jrc.ec.europa.eu/>

- A. Gromadzi dane o gatunkach inwazyjnych w Europie lub odsyła do istniejących baz danych
- B. Zawiera narzędzie do notyfikacji KE i państw UE o:
 - nowych stanowiskach gatunku w kraju lub jego części
 - podjętych działaniach
- C. Przedstawia dane przestrzenne o występowaniu gatunków, w tym otrzymywane co 6 lat od państw UE

[Legal notice](#) | [Cookies](#) | [Search](#) [Engli](#)

Detection Details: *Vespa velutina nigrithorax* - Belgium #4

General Data

Detected Species	Vespa velutina nigrithorax
UTC Detection Date	2017-09-24
UTC Submission Date	2017-10-04
Evidence Description	eyes-witnesses + photos + samples
Confirming Organisation/Expert	CRA-W and SPW
Surveillance System	http://biodiversite.wallonie.be/fr/encodage-des-observations.html?IDC=6001
Initial Status Assessment	Unclear

Fot. Siga, Wikimedia Commons

Distribution Data

Current Species Status **Eradiated**

Initial Distribution (Detection)

Last Distribution

Initial Spatial Presence

Initial Invaded Area Km² 0.000000

Eliminacja gatunków ze środowiska

- w ciągu **3 miesięcy** od powiadomienia Komisji o wczesnym wykryciu państwa podejmują działania w celu **eliminacji** gatunku
- lub w ciągu **2 miesięcy** państwo podejmuje decyzję o nieeliminowaniu gatunku, np. jeśli jest to niemożliwe technicznie, koszty są wyjątkowo wysokie i nieproporcjonalne, lub jeśli metody są bardzo szkodliwe
- w zamian państwo wprowadza **środki izolacji**
- Komisja może odrzucić decyzję państwa

Fot. Barszcz olbrzymi (Wikimedia Commons, Natubico)

Środki zaradcze

- podjęcie działań w ciągu 1,5 roku od umieszczenia gatunku na liście UE dla gatunków rozprzestrzenionych na szeroką skalę
- eliminacja, kontrola lub izolacja, również renaturyzacja, o ile wykonalne
- dopuszczalne handlowe wykorzystanie jako środek zaradczy, na podstawie określonych warunków
- ochrona gatunków niedocelowych i ich siedlisk
- informowanie państw sąsiednich w przypadku zagrożenia rozprzestrzenienia się gatunku na ich terytorium oraz możliwość podejmowania wspólnych działań
- zapewnienie udziału społeczeństwa przy planowaniu działań zaradczych

Inne kwestie

- zasada „zanieczyszczający płaci”
- państwa mogą wprowadzić **bardziej rygorystyczne** środki
- co 6 lat **raport** do Komisji z wdrażania rozporządzenia, pierwszy w 2019 r.
- **Komitety IAS** (przedstawiciele państw) – uzgadnia projekty rozporządzeń np. listę gatunków UE
- **Forum Naukowe** (eksperti z państw) – organ doradczy Komisji

Fot. Sterniczki jamajskie (Tom Koerner, Wikimedia Commons)

Przepisy przejściowe

➤ niekomercyjni właściciele zwierząt domowych

- mają prawo zatrzymać zwierzęta, jeśli weszli w ich posiadanie przed umieszczeniem ich na liście UE
- warunkiem jest przetrzymywanie zwierząt w obiektach izolowanych i podjęcie środków, aby nie doszło do ich rozmnożenia lub ucieczki
- mogą je oddać do odpowiednich ośrodków

➤ właściciele zasobów hodowlanych roślin lub zwierząt

- 1 rok na sprzedaż/przekazanie użytkownikom niekomercyjnym – warunkiem jest przetrzymywanie ich w obiektach izolowanych i podjęcie środków bezpieczeństwa
- 2 lata na przekazanie do odpowiednich ośrodków

**Lista 37
gatunków
obcych
uznanych za
stwarzające
zagrożenie dla
Unii
w 2016 r.**

Nazwa polska	Nazwa łacińska
-	Baccharis halimifolia
-	Ludwigia grandiflora
-	Ludwigia peploides
-	Persicaria perfoliata
barszcz perski	Heracleum persicum
barszcz Sosnowskiego	Heracleum sosnowskyi
eichornia gruboogonkowa	Eichhornia crassipes
kabomba karolińska	Cabomba caroliniana
lagarosyfon wielki	Lagarosiphon major
opornik łatkowaty	Pueraria montana
partenium ambrozjowate	Parthenium hysterophorus
tulejnik amerykański	Lysichiton americanus
wąkrotka jaskrowata	Hydrocotyle ranunculoides
wywłócznik brazylijski	Myriophyllum aquaticum
-	Callosciurus erythraeus
-	Orconectes virilis
-	Vespa velutina nigrithorax
burunduk	Tamias sibiricus
czebaczek amurski	Pseudorasbora parva
ibis czczony	Threskiornis aethiopicus
koati	Nasua nasua
krab wełnistoreki	Eriocheir sinensis
mangusta złocista	Herpestes javanicus
mundżak	Muntiacus reevesii
nutria	Myocastor coypus
rak luizjański	Procambarus clarkii
rak marmurkowy	Procambarus fallax f. virginalis
rak pręgowany	Orconectes limosus
rak sygnałowy	Pacifastacus leniusculus
sterniczka jamajska	Oxyura jamaicensis
szop pracz	Procyon lotor
trawianka	Peromyscus glesneri
wiewiórka czarna	Sciurus niger
wiewiórka szara	Sciurus carolinensis
wrona orientalna	Corvus splendens
żaba rycząca	Lithobates (Rana) catesbeianus
żółw ozdobny	Trachemys scripta

**Lista 12
gatunków
obcych
uznanych za
stwarzające
zagrożenie dla
Unii
w 2017 r.**

Nazwa polska	Nazwa łacińska
gęsiówka egipska	<i>Alopochen aegyptiacus</i>
-	<i>Alternanthera philoxeroides</i>
trojeść amerykańska	<i>Asclepias syriaca</i>
moczarka delikatna	<i>Elodea nuttallii</i>
gunera brazylijska	<i>Gunnera tinctoria</i>
barszcz Mantegazziego (barszcz kaukaski)	<i>Heracleum mantegazzianum</i>
niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i>
-	<i>Microstegium vimineum</i>
wywłócznik różnolistny	<i>Myriophyllum heterophyllum</i>
jenot	<i>Nyctereutes procyonoides</i>
piżmak	<i>Ondatra zibethicus</i>
rozplenica szczecinkowata	<i>Pennisetum setaceum</i>

**Lista 11
gatunków
obcych
proponowanych
przez KE do
uznania za
stwarzające
zagrożenie dla
Unii**

Nazwa polska	Nazwa łacińska
bożodrzew gruczołowaty	<i>Ailanthus altissima</i>
-	<i>Cardiospermum grandiflorum</i>
cynamonowiec kamforowy	<i>Cinnamomum camphora</i>
gymnokoronis dębolistny	<i>Gymnocoronis spilanthoides</i>
nadwódka wielonasienna	<i>Hygrophila polysperma</i>
pistia rozetkowa	<i>Pistia stratiotes</i>
salwinia uciążliwa	<i>Salvinia molesta</i>
rodzaj sumik	<i>Ameiurus spp.</i>
rodzaj węzogłów	<i>Channa spp.</i>
rodzaj bass	<i>Lepomis spp.</i>
norka amerykańska	<i>Neovison vison</i>

Dziękuję za uwagę!